Calievallei

(Kasterlee, Antwerpen)

2025D262

NOTA

PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

Landschappelijk Bodemonderzoek

VLAAMS ERFGOED CENTRUM [VEC]

2440 GEEL

LIESDONK 5

AUTEUR:

Wouter Vennekens

ERKEND ARCHEOLOOG:

W. Vennekens (OE/ERK/Archeoloog/2022/00005)

INHOUDSTAFEL

INHOUDSTAFEL 1

INLEIDING 2

1. PROGRAMMA VAN MAATREGELEN VOOR VRIJGAVE FASE 1 3

1.1 Administratieve gegevens 3

1.2 Synthese 5

1.3 Gemotiveerd advies 7

BIBLIOGRAFIE 8

BIJLAGE 9

INLEIDING

De initiatiefnemer plant aanleg van 6 poelen in Lichtaart, deelgemeente van Kasterlee, provincie Antwerpen. De totale oppervlakte van het projectgebied bedraagt ca. 58 141 m², de gecombineerde oppervlakte van de geplande bodemingrepen bedraagt ca. 3000 m².

Het projectgebied situeert zich volgens het gewestplan in een zone bestemd als landschappelijk waardevolle agrarische gebieden. Het plangebied situeert zich noch binnen een vastgestelde archeologische zone, noch binnen een archeologische site, noch binnen een gebied waar geen archeologie te verwachten valt. De opdrachtgever is publiekrechtelijk. Deze archeologienota wordt opgemaakt omdat de gecombineerde oppervlakte van de geplande bodemingrepen meer dan 1000 m² bedraagt en de gecombineerde oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft meer dan 3000 m² bedraagt.

Het Vlaams Erfgoed Centrum (VEC) is aangesteld om een nota op te stellen, die in de eerste plaats zal bestaan uit een landschappelijk bodemonderzoek, met het oog op een advies voor verder uitgesteld vooronderzoek, een opgraving en/of werfbegeleiding of de vrijgave van het terrein.

1. PROGRAMMA VAN MAATREGELEN VOOR VRIJGAVE FASE 1

1.1 Administratieve gegevens

PROJECTCODE	2025D262	
ERKENNINGSNUMMER	OE/ERK/ARCHEOLOOG/2015/0071	
BOUNDING GEOMETRY	X_1: 188830	Y_1: 216710
	X_2: 189399	Y_2: 215701
KADASTER	Kasterlee Afdeling 2, Sectie A, Nummers 138A, 1174A, 981A	

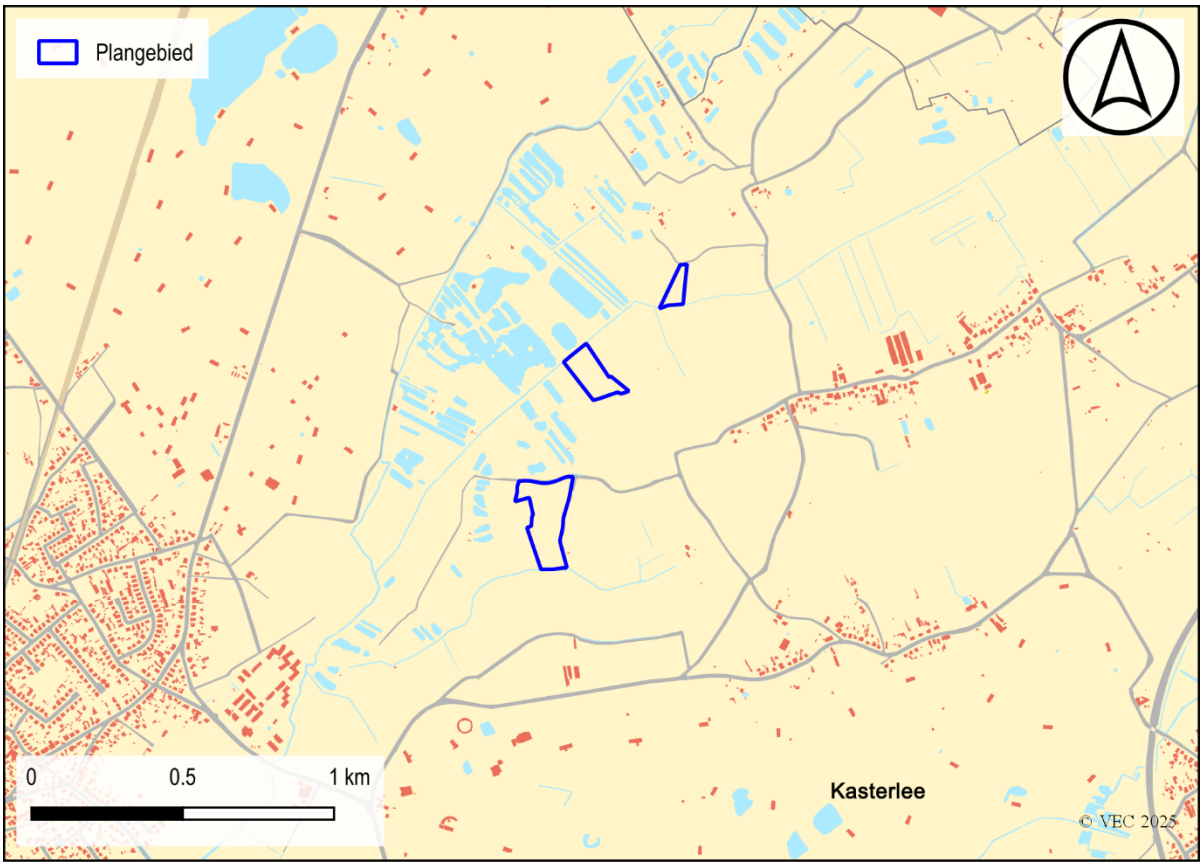

Figuur 1: Ruime situering projectgebied t.a.v. GRB-basiskaart (© geopunt).

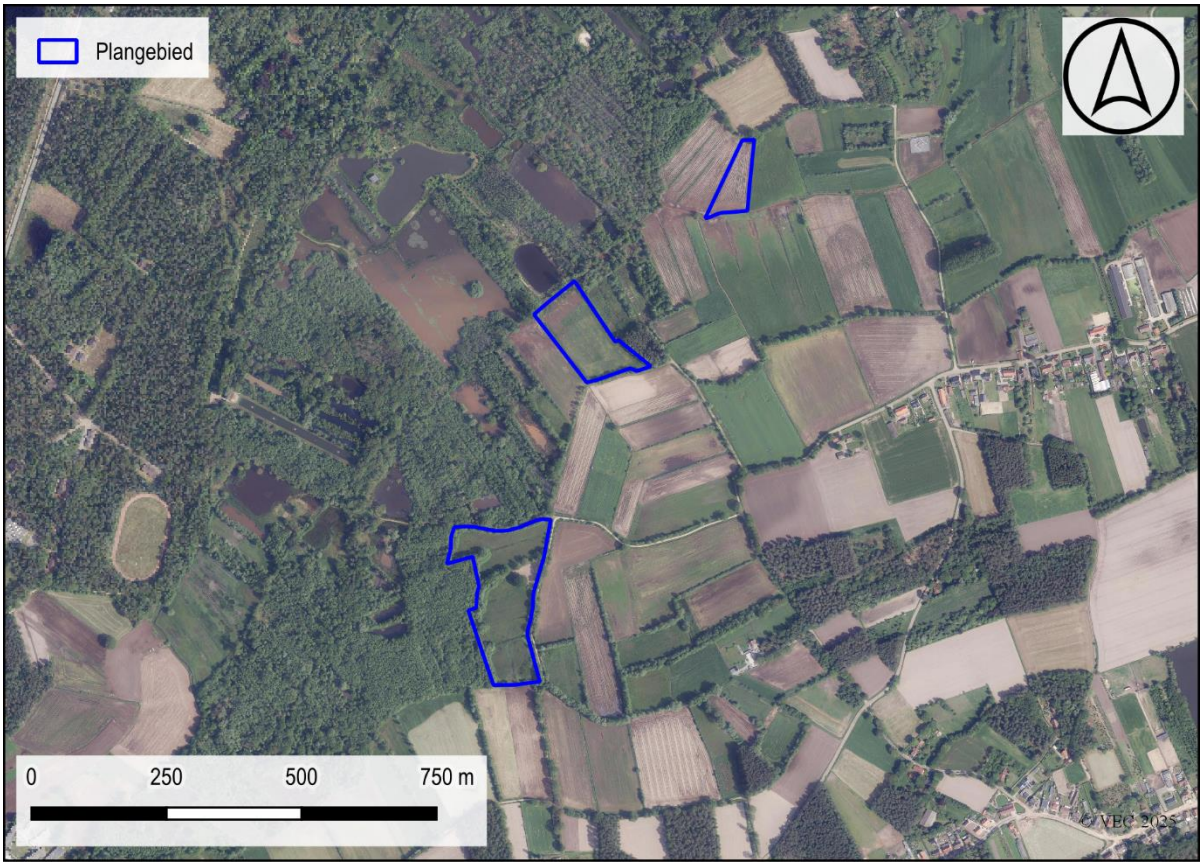

Figuur 2: Situering projectgebied t.a.v. luchtfoto (© geopunt).

1.2 Synthese

De opdrachtgever plant de uitgraving van 6 poelen die moeten bijdragen aan de connectiviteit tussen de populaties poelkikker in het beheerplangebied en de meer zuidelijk gelegen natuurgebieden te Lichtaart, deelgemeente van Kasterlee. De locaties van de poelen vallen samen met grasland, elke poel heeft een oppervlakte van ca. 500 m2. Voor elke poel dient rekening gehouden te worden met een afgraving van ca. 1 m onder het bestaande maaiveld.

Het centrum van Lichtaart is gelegen op een zuidelijk gelegen dekzandrug die parallel loopt aan de vallei van de Kleine Nete. De onderzoekszones bevinden zich op ruime afstand ten noordoosten van het dorpscentrum. Deze zones zijn gelegen in het overstromingsgebied van het complex van de Grote en Kleine Calie, de Roeijkensloop en Eggelsgracht die deel uitmaken van het stroomgebied van de Aa, die op haar beurt aansluit op de Kleine Nete. De Quartairgeologische kaart geeft ter hoogte van de onderzoekszones een profiel weer waarvan de top bestaat uit fluviatiele afzettingen van het Holoceen. De bodemkaart geeft ter hoogte van de geplande poelen een bodem weer bestaand uit zeer nat zand met uitgesproken reductiehorizont weer. Langs de westzijde van de zones geeft de bodemkaart een groot polygoon ‘gronden op veen’ weer. De randen van deze overstromingsgebieden en de drogere opduikingen binnen deze wetlands vormen doorgaans de ankerpunten voor rondtrekkende groepen jager-verzamelaars aangezien er optimaal geprofiteerd kan worden van overlappende biotopen. In het verleden waren deze terreinen vermoedelijk te gevoelig voor wateroverlast om geschikt te zijn voor permanente bewoning of akkerbouw zonder goede drainagetechnieken.

Deze zeer natte toestand van de onderzoekszones blijkt ook uit het beeld van de Ferrariskaart. Hierop is te zien dat alle zones ingekleurd zijn als meersgebied en vrij zijn van enige bebouwing. Rondom dit meersgebied zijn grote zones heide weergegeven, waaronder de Tielenheide, op heden een militair domein, ten westen van het meersgebied. Dit beeld wijzigt niet op het 19^{e}-eeuwse kaartmateriaal. Op de Vandermaelenkaart is te zien dat alle zones nog steeds zijn ingetekend als grasland. Binnen de orthofotosequentie is te zien dat de zones evolueren van akkerland naar grasland.

In de nabije omgeving van het onderzoeksgebied werd nog maar in zeer beperkte mate archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem uitgevoerd. Dit valt vermoedelijk deels te wijten aan de zeer natte omgeving en het gebrek aan grote bouwprojecten. Enkel aan de Kazernestraat, ten zuidwesten van het onderzoeksgebied, aan de overzijde van de Grote Calie, werd reeds een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd. Hierbij werd in de hoek van het terrein een waterput aangetroffen die vermoedelijk dateert uit de late middeleeuwen. Deze werd echter niet verder onderzocht aangezien deze niet werd bedreigd door de geplande ingrepen en bijgevolg in-situ bewaard kan blijven. Op het kaartbeeld van de CAI valt op dat de onderzoekszones gelegen zijn net ten oosten van een zeer groot polygoon. Dit betreft het slagveld van de Slag bij Turnhout uit 1597 ook gekend als de Veldslag op de Tielenheide. Deze veldslag kaderde binnen de Tachtigjarige oorlog en werd uitgevochten tussen Spaanse troepen enerzijds en een leger van Engelse en Staatse troepen anderzijds. De veldslag resulteerde in een Staats-Engelse overwinning maar dit had uiteindelijk weinig impact op het grotere verloop van het conflict. Verder bestaan de gekende waarden uit cartografische indicatoren van vroegmoderne hoeves met walgracht. Verder ten noordwesten van het plangebied, binnen de Tielenheide, werd bij luchtfotografische

prospectie een mogelijke bolle akkerstructuur waargenomen hoewel aangegeven wordt in de CAI dat deze interpretatie twijfelachtig is.

Concreet dient ter hoogte van het plangebied uitgegaan te worden van een trefkans inzake archeologisch erfgoed. De verwachting bestaat in hoofdzaak uit mogelijke artefactenconcentraties binnen het uitgestrekte moerasgebied. Met betrekking tot sporen van bewoning, begraving of andere activiteiten wordt de trefkans, vanwege de zeer natte bodemgesteldheid, als zeer beperkt ingeschat. In de eerste plaats dient een landschappelijk bodemonderzoek ter hoogte van elke geplande poel de bodemopbouw te evalueren. Mochten plaatselijk nog bodemhorizonten aanwezig zijn die kunnen wijzen op betere bewaringsomstandigheden m.b.t. artefactenconcentraties, dan dienen deze bemonsterd te worden in een verkennend grid. In het geval van een positieve staalname wordt dit onderzoek aangevuld met waarderende archeologische boringen en/of testvakken.

Het landschappelijk bodemonderzoek toonde dat de bodem binnen het plangebied bestaat uit Holocene/Tardiglaciale fluviatiele en alluviale afzettingen. De bodem bestaat uit ene 20 tot 50 cm dikke A-horizont, dewelke onmiddellijk op de C-horizont rust. Hierin werd geen goed ontwikkelde bodemopbouw of bodembewaring aangetroffen, dewelke archeologisch relevante afzettingen kan bevatten. De archeologische verwachting is zeer laag/nihil, en verder onderzoek wordt weinig nuttig geacht. Het advies tot vrijgave wordt gegeven.

1.3 Gemotiveerd advies

Op basis van het bureauonderzoek werd verder onderzoek geadviseerd, in de eerste plaats een landschappelijk bodemonderzoek. Het landschappelijk bodemonderzoek kon aantonen dat binnen het onderzoeksgebied de bodem niet van die aard is dat archeologie verwacht wordt. Op basis van deze resultaten wordt het advies wordt gegeven om het plangebied vrij te geven.

Ondanks het advies tot vrijgeven van deze zone, blijven de bepalingen voor het melden van toevalsvondsten van kracht, conform artikel 5.4.1 van het Onroerenderfgoeddecreet. De civieltechnisch uitvoerder is verplicht eventuele toevalsvondsten binnen drie dagen na ontdekking te melden bij Onroerend Erfgoed.

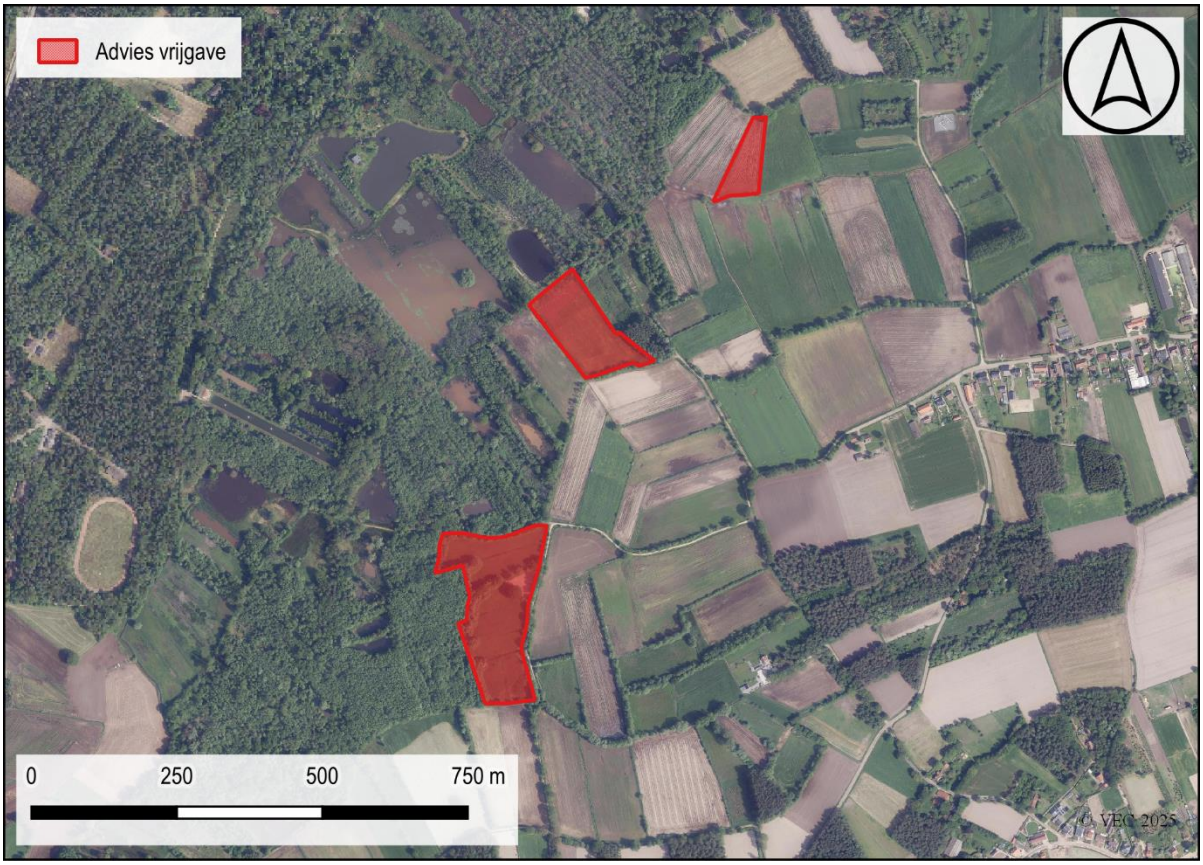

Figuur 3: Indicatie van de zone waarvoor advies tot vrijgave geldt.

BIBLIOGRAFIE

LITERATUUR

Niet van toepassing

KAARTMATERIAAL

Niet van toepassing

DIGITALE BRONNEN

www.geopunt.be

https://dov.vlaanderen.be

https://inventaris.onroerenderfgoed.be

https://cartesius.be

https://loket.onroerenderfgoed.be

BIJLAGE

FIGURENLIJST

Figuur 1: Ruime situering projectgebied t.a.v. GRB-basiskaart (© geopunt). 4
Figuur 2: Situering projectgebied t.a.v. luchtfoto (© geopunt). 4
Figuur 3: Indicatie van de zone waarvoor advies tot vrijgave geldt. 7

VEC
Vlaams
Erfgoed
Centrum